

گذشته و آینده

کتاب

Photo © "Le Surréalisme" Paris

آثار تلویزیون، رادیو، سینما؛ عارضات مکتوبان می گویند و اینستگرتابل جدید الکترونیک، جهان را بصورت یک دهکده جامع درآورده است. بنظر می رسد که این تلاش سالها و روزها به راه پیوسته، انزلیکه (که در جستجوی یک چهره و از جهت آلفی گروهی از روسایین را نشان می دهد)، تجسم همین تغییر ناگهانی است.

مارشال مثلوهان مخصوصا متعاقب انتشار اثر خود موسوم به «منظومه گوتنبرگ»، در سراسر جهان شهرت یافت و ضمن آن زوال زبان مکتوب و غلبه و سایل سمعی و بصری را چون یکی از تفسیرات ناگهانی بزرگ در جامعه نو، پیشگویی کرده است. این متفکر کانادایی بمناسبت سال بین‌المللی کتاب عقاید خود را در مقاله زیر که اختصاصا برای «پیام یونسکو» نوشته شده است، شرح داده است. در ضمن ما از نویسندگان بزرگ البرتومراویا (ایتالیا) والهجوکارپانتیه (کوبا) تقاضا کردیم که نظریاتشان را درباره سرنوشت کتاب در جهان امروز برای خوانندگان ما بیان کنند (بمقالات صفحات ۲۳ و ۲۴ رجوع کنید). علاوه برآن ما مقاله‌ای (در صفحه ۳۰) از ا. ی. و. لاکسمانارائو (هند) کارشناس نامدار وسایل ارتباطی درج کرده‌ایم که همین مسائل را در افق آینده جوانان جهان درحال توسعه، مورد بررسی قرار داده است.

نوشته مارشال مک لوهان

وقتی در اروپا، گوتنبرگ شکلی واحد، معین و قابل تجدید دائم به نسخه خطی داد، دستگاه فلسفه اسکولاستیک شغاهی را برچید و حفظ آثار نویسندگان خرافه‌گرای باستان را ممکن ساخت. هریاز کهن تازه‌ی بوجود می‌آید، فن ما قبل خود را کنار می‌زند و در سراسر شکلی بسیار قدیمی‌تر را بصری را دوباره برقرار می‌سازد. در آن هنگام که کنش جدید کلمه‌ها بعنوان مواد بصری، جانشین منابع کهن شغاهی می‌شود، کلمه‌ها در یکجبهت فنی و جدیدی، ارزش منابع و مآخذ بصری را پیدا کردند.

جهان شهادت و تراکم در سطوح مختلف که مشخصه نباهای شغاهی بود و تفسیر کتب مقدس و کتاب بزرگ طبیعت براساس آن انجام می‌گرفت، دربرابر یک نیروی بزرگ و مقاوم بصری، ناگهان خاموش شد. شیوه‌های جدیدی از تسلط عقلانی جانشین‌نشین کتب و گرافیک‌های آن بسوی زمینه‌های صحرا استحاله گشت. مثلا در «اوپنوی» توپاس‌بور،

در ۱۵۱۲، هیتلودی Hythloday فلسفه اسکولاستیک را که روزی اول می‌رفت چون مقوله‌ای شغاهی تلقی می‌گردد و آری از اشکال جدید گفتار، که با بازگشت به نویسندگان قدیمی گفتار شده است، شمایین می‌سازد.

فلسفه اسکولاستیک شما برای جامع‌دوستان، در کارهای خاموش‌گر، نامطوع نیست، اما در شواهد سلطنتی که قرار است مسائل مهم با قدرت کامل مورد بررسی و مباحثه قرار گیرند، این چیزها جای ندارند... چون فلسفه نظری محض همه چیز را در همه شرایط مناسب می‌داند، اما فلسفه دیگری هم هست که سنن و رسوم را قابل انعطافتر می‌کند و بقول شما زمینه خود را خوب می‌شناسد، و بنابراین، در نقشی که باید برعهده داشته باشد، سرباز خود هست و در پیش

مارشال مک لوهان (Marshall McLuhan) مدرس مرکز فرهنگ و تکنولوژی دانشگاه تورنتو (کانادا) است. وی متصدی کرسی آلبرت اشتاین در دانشگاه فوردهام در نیویورک است. علاوه بر اثر مشهور او پیام منظومه گوتنبرگ (انتشارات Mame، پاریس، ۱۹۶۲) و انتشارات H.M.I.، مورال) باید از پیام و مآزازه که با همکاری کاتن فیور و زردن اولرلنگشت است (در انتشارات J. P. Pauvert، پاریس) و مقدمه وسایل ارتباطی ما برود.

حق مؤلف محفوظ و نقل مطالب این مقاله ممنوع است

کرده است. در مورد کتاب، جهان و وسایل مشارکت خواننده بعنوان یکی از پدیده آورندگان آن، و مشارکت شونده‌گان بعنوان بازیکر، مربوط به شکل تمثیلی و منتفع در شعر، نقاشی، موسیقی، مطبوعات، داستان و ناتور بوده است. نکته‌ای که کتاب امری اجتناب ناپذیر است (در حدی که روزنامه‌نگاری مثلا از طریق وسایل تلگرافی عمل می‌کند) نام دنیا را در یک لحظه معین بجا عرضه می‌دارد و خوانندگان جهان را بطور روزمره قرارش شرکت در ساختن خبری کند.

با وسایل خبری الکترونیک، اشکال گفتار و سازمان اجتماعی که دردهم بهم پیوسته بودند، بتدریج جای خود را به طرح‌های ساده غیر مترکز و منقطع دادند. بازار که مطهری از واقعیت سنتی تولید «ادوات فیزی» بود، بهمان گونه که اطلاعات وارداتی بهادار جایگزین مسکه و خلا شد، پیش از پیش روششتر و شفافتر گشت. چاپ، دست نویسی را از اعتبار انداخت. معذرت که وضع حاضر بسیار بیشتر با دست نوشته می‌شود تا پیش از اختراع چاپ، اما زمانه اکنون به معنای از میان رفتن خط نیست، بلکه زعمانی است که نوآوری را می‌سروراند و به همین مناسبت به اشکال متعدد نویسی شکسته شده است. از جمله به شکل باصفت نویسی، همان‌سان که انقلابی که در کتاب چاپی بود با ظهور عکس، فیلم و تلویزیون پشت سر گذاشته شده است، کتاب به‌طور منظم با اشکال دیگری از تصاویر بصری درهم آمیخت و به اشکال نوین بسیاری درآمد.

خود کتاب چیزی که انقلابی در ادوات خوانندگی بوجود آورد، این انقلاب برخی تمایزات سنتی بین روشنفکران و گروه‌های بی‌فرهنگ را از میان برداشت. بنظر می‌رسد که اساس این انقلاب، جانشین شدن تدریجی کتاب بوسیله چسب بود (Xerography) (نوعه مستقیم چاپ، عکس‌برداری و فتوکپی اسناد و تصاویر)، کتابخانه‌های میکرو فیلم، پلرین جهان کنش دنیای شغاهی بوجود آوردند. اغلب مشاهده شده است که شخص با فرهنگ کم است که در زمان کودکی برایش پاسداری بلند کتاب خوانده‌اند.

در زمانی که طبقه چاپ بدون تماس و فنون الکترونیک برای تقلید از چاپ، جهان کتاب را در میان گرفته‌اند اما لازم نیست نکاتی چند درباره گذشته، حال و آینده کتاب یادآوری شود. سپس شخص از زمانه بیرون

فرماند خود عمل می‌کند، و این نقش را به نحوی مناسب و مطوع، ویرانگره چیزی بگوید که منطق برنظم و عادت نباشد، ایفا می‌کند.

به یقین فلسفه اسکولاستیک شکلی از گفتار بود که همیشه بران چسب دهنی می‌شده است. این فلسفه نه بملک متغی باستان خود، بلکه به این علت محکوم بشکست شد که باصفتی مبتنی بر گوی و نقل جزئیات بشمار می‌رفت و همه چیز را در مرحله در نظر می‌گرفت. در گفتگوی دوستانه، طبیعی است که آسان رفته بحث را قطع کند و از اینجا و آنجا سخن بپیمان آورد، دراین نوع مبادله شغاهی، نظرهای گوناگونی در هر مورد، در آن واحد مطرح می‌شوند. بین افراد نزدیک، موضوع به نحوی سریع و از تمام زوایا مورد گفتگو قرار می‌گیرد، چرا که مشاهیر و ملاصحات کلاسیک از راه حافظه بر سر همه زبان‌هاست.

لازمه این شکل شغاهی، شناسایی‌های دایره‌تعارف است که شناسایی تخصصی، پیدایش امر چاپ، تخصصی توسعه یافت چون فرد خواننده می‌داند، این‌که نیاز معینی برای تفسیرهای گروهی از هم مسلکان یا مآخذ آن داشته باشد. بابروت تمام و با گوشش شخصی در تمام شاهره‌های صنعت چاپ پیش برود.

کریستوفر وردسورث «Wordsworth» در آن خود تحت عنوان «داستانها» قرن هجدهم، اظهار می‌دارد هنگامی که دیگر برای امتحان کنندگان سخن‌گوید آهنگ خواندن و مطالعه امری شاد کردن خود را تعقیب کند، احساسات کثیف به کمریج راه یافتند از آنجا که کتاب اثراتش بود، بوضع شادترین و تیز هوش‌ترین دانشجویمان می‌بردند که می‌توانند به تنهایی معلوماتی گنبد کنند و حال آنکه نسل‌های قدیم به آموزش شغاهی وابستگی داشتند.

امروزه که در دوران بی‌قری بسیار پیشرفته‌ایم، اعتبار مشاهده عینی و آندازه‌گرایی‌های کمی در مقابل واقعیات فیزیکی کوتاه که در آن حوادث از طریق حدفاصل شین، هایزبرگ Heisenberg و ولینوس پاولینگ (Linus Pauling) به‌ماریط پیدا می‌کنند، از بین رفته است.

با پیدایش تلگراف، تلفن، رادیو و تلویزیون بدون وسایل خدما، روابط کلا جدیدی بین شش و تصویر آن برقرار شده است. در علوم داستان، در هنر و درسیاست، در تیز شدن شونده در تمامی جهات جریان اجتماعی، به امری ضمنی و ملاحظه‌ناپذیر است.

فن سخت‌افزار (Hardware) می‌باشد که در وضع حاضر تکنیسین‌های ماشینهای حسابگر تلقی خود را چون نوع نرم افزار (Soft ware) تلقی می‌کنند. البته جهان سخت‌افزار خیلی کاملاً متمایز از جهان نرم افزار دارد.

اریک هاولوک (E. Havdlock) در کتاب «مقدمه‌ای بر اپالوگ» موضوع گذشتن از سنت شفاهی به سنت کتبی را در یونان باستان مورد بررسی قرار داده است. کتاب «نقال قصه» اثر آلبرت لرد (A. Lord) مکمل کتاب هاولوک محسوب می‌شود، به این معنی که مشخصات سنت شفاهی را نسبت به ادبیات تعریف می‌کند. جان مک کری در کتاب «تتمتیر اولیه» نوعی دوگانگی مشابه آنرا در جهان نویسندگی تشخیص می‌دهد. (چندروز پیش ضمن گزارش در یکی از پرسه‌های ادبیات روحانی پیوود، شکفت آمد که روحانیون پیوود در قدیم، نه‌داود را می‌شناختند و نه بز امیر اورا، زیرا داود فقط یک آوازخوان بود و نه یک نویسنده.)

تاریخ، منظور که به آواز خوانده می‌شود هیچ‌وجه شایع به تاریخ که می‌نویسند یا به ادبیات ندارد. در نوشته‌های هومس ترتیب زمانی، آینده و گذشته وجود ندارد. همه چیز در زمان حال است. شفاهی است، و برقی است. در زمان ما ورود به سنت شفاهی باشیوه‌های مردم شناسی، ما را به تجدیدنظر در تصویر و تعریف خود از فرهنگ‌ها واداشته است. ژاک اول (J. Eliot) در «تاریخ کلیتانه» خود، پس از بررسی تعاریف مختلف و ممکن چنین نتیجه می‌گیرد که کلیتانه، جامعیت یک فرهنگ در حال عمل است.

خانم آقای اوبی (Opie)، در کتاب خود به نام «داستانها و زبان کودکان مدرسه تئات حیرت انگیز و همگونی بازیهای کودکان از قبیل شوخی‌ها و شیطنت‌ها را از بافاس تا ملبورن، از نیویورک تا تورنتو و یالورپول مورد بررسی قرار داده‌اند. این فرهنگ شفاهی که آنان مطالعه کرده‌اند، عبارت است از مطالبی که کودکان به کودکان دیگر یاد می‌دهند. این فرهنگ هیچ وجه ارتباطی به تصنیفهای کودکانه و با داستانهای کودکانه‌ای که بزرگترها حکایت می‌کنند، ندارد.

می‌توان نتیجه گرفت که برخلاف آنچه بنظر می‌رسد، فرهنگ شفاهی دارای ثبات است و خود را حفظ می‌کند، حال آنکه واژه کتبی تابع خواست دوران و دستخوش تغییر است. در «معمولمه کوفتیه» مطالب بسیاری در این باره گفته شده است. مثلا دستور زبان صحیح یا واژه کتبی شروع می‌شود. در یک فرهنگ شفاهی هرگز کتبی مرتکب یک خطای دستوری نشده است. همچنانکه هیچ کودک کتبی در ترکیب کلام به زبان «غایبان» اشتباه نمی‌کند.

برای اهل ادب راحت نیست که مجموعه یک فرهنگ را مورد مطالعه قرار دهد. او می‌کوشد تا در رشته‌ی تخصص پیدا کند و توجه خود را به شیوه‌های صریح بسیار مشخص معطوف دارد. در گفتارمان که مربوط به آینده کتاب است، می‌توانستیم شاهدهی بدبینانه‌تر از اثر جهانی الکساندریوود: «کودن» (Dunciade) بیاباییم. بنظر می‌آید که در نتیجه گیری از آن اثر، فراوانی کاغذ و چاپ که مشخصه زمان اوست، ظاهراً هر نوع فرهنگ جدی و هرواقع سنت را از میان برده است.

«مقدمه» پیوود زمان قدرتمندی که همه چیز را در خواب خواهد برد، سرا می‌رساند، و البته الهام بخش پیورزی را جشن خواهد گرفت.

«آیندا آمدن به او رنگ سیاه شب ازل و بی‌نظمی مطلق جهان هستی نظاره کن! او های زربین و رنگهای گوناگون تخیل در مقابل آن محو می‌شوند»

«پیوود» است که جوهر وجود سر برافرازد. سنگ آسمانی به زمین می‌افتد و دردم خاموش می‌شود.

«همچنانکه در برابر صدای هول انگیز «مده» ستارگان بگایک، درخشش خود را از دست دادند باهمچنانکه علامت زینون و مدارهای دوگانه عطارد، چشمان دو جد چشم را یکی پس از دیگری بست؛ همانطور هم تودیکسی محسوس او درازپهلویش، از این هنر به آن هنر منتقل می‌شود. هر نوع فکر هنری را تارویک می‌آرد.

«ازهم اکنون حقیقت در جستجوی پناه - گاهی در ماوای باستانی و عمیق خویش، فلسفه، است که در سابق دهری علت اولیه همه چیز بود و امروز فقط (و به نحوی مبهم) جز چند علت ثانوی چیزی را نمی‌بیند.

«فیزیک برای دفاع از خود، از تمایزهای استمداد می‌کند و تمایزهایک از شعور مدعی خواهد. «عذیب دیگر مایل نیست با پرتو خود او های غلیظ جهل و فساد و انکار بنفش: اخلاق که نیازمند شعله منعب است تا رویت شود» در حال افول است! دیگر هیچ‌توحشی به اموال عمومی نمی‌شود، هیچ حرفه‌ی از صحبت انسانی وجود ندارد و هیچ اثری از عشق الهی نیست.

«ای نیستی» باز شعله هوشناک توست که مستقر می‌شود. به فرمان تو، نور رنگ باخت و جای خود را به تاریکی سپرد.

«ای نیستی بزرگ»، دست تو پوده را پایین می‌آورد و تاریکی شب بر تمام زمین فرومی‌افتد.»

«الکساندر» و «پ» سگات می‌رسد که برده‌ی سحر که در زمان نیوتن همه وجدان انسانی را پوشانده است. چون به گذشته بنگریم، آنچه بود پیش‌بینی می‌کرد. پیشرفتی قابل ملاحظه در جهانی که او در حال تلاشی می‌دید، بنظر می‌رسد. در دوران دیدنی‌های هنگامی که تلفن کردن به یک کتاب به‌سادگی تلفن کردن به یکی از دوستان است، شکل‌های مطلقاً تازه‌ی از تجربه آدمی در دسترس است. و طبقه سا روپور شدن با این نوآرودیا است. ■

Médecin ساحره‌ی که دختر پادشاه کلبه‌ی برده‌ی وبا از او ریش آرزوگناه را گرفت و نمود و فرزندان او را همه‌تیره، اصنافه مند را کرم در یک برزده‌ی سیاه جسم نوزده و دولاگروا قاپلویی بنام «مده‌مشکین» ساخته است.

دیدن اصوات

و شکل بخشیدن بنور

گفته شده است که کتابخانه آینده پیش از تحت تسلط دستگاههای ارتباطی الکترونیک در خواهد آمد. توسعه این دستگاهها از هر کتون به شیره‌مستقرترین زمینه‌ها کشیده شده است علاوه بر آثار

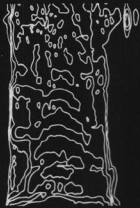

Photo Philips, Paris

صوتی از طریق الکترونیک امکان می‌دهد که شخص را با همان دفتر که از روی نوشته‌اش می‌شناسند، بازشناخت. شش تصویری که در سمت چپ دیده می‌شوند عبارت است از شش اثر صوتی واژه (VOUS) (شما) که توسط پنج نفر ادا گردیده است. یکی از افراد این کلمه را دوبار تلفظ کرده است (بالا و سمت چپ - پایین و سمت راست). در عکس بالا، مجسمه‌ای از نور متحرک به ارتفاع ۸ متر دیده می‌شود که «کیهان - شوالیه فضاء نام دارد و توسط ژان رنوسی - کنور - رنوسی (J. Renucci) در پاریس ساخته شده است. این مجسمه بطور اطلاعات سمی - پسری با تمام پیچیدگی و بفرمانی است.

کتابیایی که از مرگ نجات یافته‌اند

۳۲

مجموعه‌های ذی‌بیت کتابخانه‌های فلورانس که در طوفان آب سال ۱۹۶۶ آسیب دید، بیش از سال ۲۰۰۰، بطور کامل مرمت نخواهند شد. فقط در کتابخانه ملی مرکزی، یک میلیون جلد کتاب و سند آسیب دیده بود. علیرغم کوشش عظیمی که از پنج سال پیش به این سو انجام شده است (شکست بالا یادگار کتاب مرمت کتاب را که در یک کارگاه سابق توتون خشک‌کنی ایجاد شده است - نشان می‌دهد) هنوز سی سال دیگر وقت لازم است تا این مقدار عظیم کتاب را که یکی از گران‌بازین میراث‌های فرهنگی ایتالیا است، همواره با سرعت مرمت همگام، هر پاسی به پیغام بویستون، بدون بین‌المللی برای کمک بحکومت ایتالیا در این مورد پتمنه ظهور بویست. برای ادامه و تسدید فعالیت دو آزمایشگاه تخصصی که در آن جناب کتابها و بازگازهای آسیب‌دیده، تاکنون در فلورانس ایجاد شده‌اند، پس هر فرز بین‌المللی وابسته بویستکو برای حفاظت کتابها و اسناد هیاکنون در دست ساختن است.